

Jak sedláci u Chlumce

Před 250 lety se odehrála slavná bitva, která do češtiny přinesla známý příměr

Dopadnout jak sedláci u Chlumce. Tento příměr Češi používají v momentě, když se člověku něco nepovede. Svůj původ má v bitvě, ve které se během selského povstání 25. března 1775 střetli vzbouření sedláci s císařskými vojsky u Chlumce nad Cidlinou.

Selské povstání vypuklo počátkem roku 1775, kdy sedláci začali bojovat proti vrchnosti, aby se osvobodili z těžké robotní a nevolnické povinnosti. Situaci sedláků také zhoršila neúroda a hladomor, který podle odhadů v českých zemích zabil až 250 tisíc lidí.

První známky vzpoury se objevily na Teplicku, odkud se šířily do dalších regionů. Dne 25. března dorazil dav čítající zhruba 600 až 1000 improvizovaně ozbrojených sedláků k Chlumci nad Cidlinou k zámku, který patřil šlechtickému rodu Kinských. Chlumečtí občané se však útoku vzbouřenců ubránili, protože v poslední chvíli dorazily do města vojenské posily. Císařovna Marie Terezie vyhlásila „generální pardon“ pro sedláky, kteří se vrátí domů a slíbí poslušnost. Tím selské povstání skončilo. Zrušeny byly i rozsudky smrti a tresty byly sníženy na vězení a tělesné tresty. Povstání přispělo k urychlení procesu, který vedl v roce 1781 k vyhlášení patentu o zrušení nevolnictví císařem Josefem II. Připomínkou bitvy je pomník selských bouří, který se nachází v městském parku v Chlumci nad Cidlinou.

STYLISTIKA

1. a) Do kterého funkčního stylu byste zařadili přiložený text?

b) Jaké slohové postupy se v textu dominantně uplatňují?

c) Určete slohový útvar textu.

2. K titulku a podtitulku přiřad'te jejich náležitě charakteristiky. Vybírejte přitom z nabídky: a) informačně nasycení, b) informačně nenasyceny, c) větný, resp. souvětný, d) nevětný, e) konkrétní, f) nekonkrétní.

titulek –

meztitulek -

3. a) Jak je text členěn z hlediska horizontálního?

b) formulujte téma:

2. odstavce

posledního odstavce

4. Jaké prostředky vertikálního členění a s jakou funkcí se v textu uplatňují?

prostředek

funkce

5. K následujícím výrazům přiřad'te na základě textu jejich náležitou slohovou charakteristiku. Vybírejte z nabídky výraz: a) neutrální, b) hovorový, c) nespisovný, d) termín.

sedláci

dorazily

vypuklo

odstartovalo

SYNTAX

1. Určete typy vět vedlejších, napište, jakým spojovacím prostředkem jsou připojeny (na základě slovnědruhové klasifikace):

Tento průměr Češi používají v momentě, když se člověku něco nepovede.

Druh VV:

Spojovací prostředek:

Selské povstání vypuklo počátkem roku 1775, kdy sedláci začali bojovat proti vrchnosti, aby se osvobodili z těžké robotní a nevolnické povinnosti.

Druh VV:

Spojovací prostředek:

Druh VV:

Spojovací prostředek:

2. Proveďte syntaktickou analýzu následující věty jednoduché a její stavbu znázorněte náležitým plošným schématem (s údaji o každém větném členu a skladebních vztazích gramatických a sémantických).

Dne 25. března dorazil dav čítající zhruba 600 až 1000 improvizovaně ozbrojených sedláků k Chlumci nad Cidlinou a k zámku patřícímu šlechtickému rodu Kinských.

3. Najděte ve třetím odstavci výpověď v sekundární diatezi a převed'te ji do diateze primární.

4. V následujících větách vypište subjekt a predikát a určete jejich druh:

a) *Připomínkou bitvy je pomník selských bouří.*

Subjekt:

Predikát:

Druh subjektu:

Druh predikátu:

b) *Který podle odhadů v českých zemích zabil až 250 tisíc lidí.*

Subjekt:

Predikát:

Druh subjektu:

Druh predikátu:

c) *Svůj původ má v bitvě.*

Subjekt:

Predikát:

Druh subjektu:

Druh predikátu:

5. Zapište GVV a SVV následujících výpovědí:

a) *Selské povstání mělo vypuknout počátkem roku 1775.*

GVV:

SVV:

b) *Připomínkou bitvy je pomník selských bouří.*

GVV:

SVV:

MORFOLOGIE

1. Určete slovní druh:

- a) *má* (1. odst., 3. ř.)
- b) *během* (1. odst., 3. ř.)
- c) *podle*
- d) *čítající* (3. odst., 2. ř.)
- e) *který*

2. Určete vzor níže uvedených jmen:

- a) *příměr*
- b) *povinnost*
- c) *region*
- d) *občan*
- e) *vězení*

3. Utvořte:

- a) přechodník přítomný pro mask. sg. slovesa *bojovat*
- b) přechodník minulý pro neutrum sg. slovesa *ubránit se*
- c) Imperativ pro 1. osobu sg. slovesa *snížit*

4. Napište latinský ekvivalent:

- a) zájmeno
- b) 5. pád

5. Uved'te:

- a) přičestí trpné pro mask. anim. pl. infinitivu *osvobodit*
- b) podstatné jméno slovesné od infinitivu slovesa *vypuknout*

6. Napište:

- a) instrumentál plurálu substantiva *povstání*
- b) nominativ plurálu (maskulinum životné) adjektiva *selský*
- c) lokál plurálu substantiva *park*

LEXIKOLOGIE A SLOVOTVORBA

1. Proved'te morfematický rozbor slov:

neúroda

vojenský

2. Uved'te, kterým z následujících slovtvorných způsobů a postupů bylo utvořena následující slova:

rozsudek

hladomor

poslušnost

Vybírejte přitom z nabídky: a) derivace prefixální, b) derivace sufixální, c) kompozičně konverzní způsob, d) čistá kompozice.

3. Vypište z textu:

a) antroponymum

b) etnonymům

c) toponymum

d) frazém

e) kompozitum domácího původu

4. K následujícím slovům cizího původu uveďte jejich domácí jednoslovný významový ekvivalent. Uvádějte pouze slova domácího původu.

moment

generální

pardon

proces

FONETIKA A PRAVOPIS

1. a) Transkribujte- označte apostrofem hlavní slovní přízvuk.

Selské povstání vypuklo počátkem roku 1775, kdy sedláci začali bojovat proti vrchnosti, aby se osvobodili z těžké robotní a nevolnické povinnosti.

b) Podtrhněte slova, která jsou v uvedené výpovědi předklonkami nebo příklonkami

c) Vypište slova slovní spojení, v nichž dochází k asimilaci znělosti:

2. Rozložte slova na slabiky. Nuklea slabik podtrhněte.

Házmburk, prozkoumal, vykvetl, smrčina

3. Podtrhněte správná tvrzení:

- a) Slabika je nejmenší jednotka souvislé řeči.
- b) Každá otázková výpověď má stoupavou koncovou kadenci.
- c) Větný přízvuk je na každém slově výpovědi.
- d) Konkluzivní kadenci má výpověď oznamovací.
- e) Artikulace b a m se liší pouze nazálností.
- f) Souhláska r je podle způsobu artikulace závěrová.
- g) Hezitační pauza je nefunkční.
- h) Dané dvojice jsou z hlediska fonologického minimálními páry: milé-míle, těsto – město.

i) ž je fonémem ve slově jazz.

j) Slovo jméno vyslovujeme ortoepicky vždy s počátečním j.

4. Určete počet taktů ve výpovědích. Uveďte základní pravidla o kladení hlavního slovního přízvuku v češtině.

Mohla bych se vám představit?

Víte, že Milan odjel na výlet do Krkonoš?

Neřekl mi, že se vrátí až v sobotu.

Chtěl nám to vysvětlit podrobně.

5. Opravte všechny chyby:

Pozorovali jsme lisky plovoucí po řece a barevné ledňáčky, které lovili ryby střemhlavým útokem pod vodou. V tomto případě šlo mezi oběma dětmi a jejich rodiči o soukromnější rozhovor. Skupina čtyř mladých lidí a jeden starý pán vystupovali až na konečné tramvaje číslo 8. 5% roztok léku užívejte výhradně k zevnímu použití. Představili jsme jim pouze vyjíméčné projekty, týkající se úspor energií. Se svými kolegyněmi jsme se sešli v restauraci U Tří kohoutů. Horké dni vystřídali bouřky a silné ochlazení. Zpočtete dvě slovní úlohy na 12 straně. Za blackout, který na konci dubna postihl celý pyrenejský poloostrov kdy se po výpadku proudu mimo jiné zastavily vlaky i metro v Madridu či v Barceloně, přestaly fungovat semaforey na silnicích, zhasly světla v domech i v továrnách je podle informací zodpovědná jedna z největších solárních elektráren v Evropě. S manželi Zídkovými jsme se viděli v autoprodejně, když jsme si kupovali novou Škodovku. Otec pije jen 12- ti stupňové pivo značky Kozel. Neobviklý stánek kde se lze občerstvit, a potěšit pohledem na umělecká díla, stojí v Praze na Malostranském Náměstí.